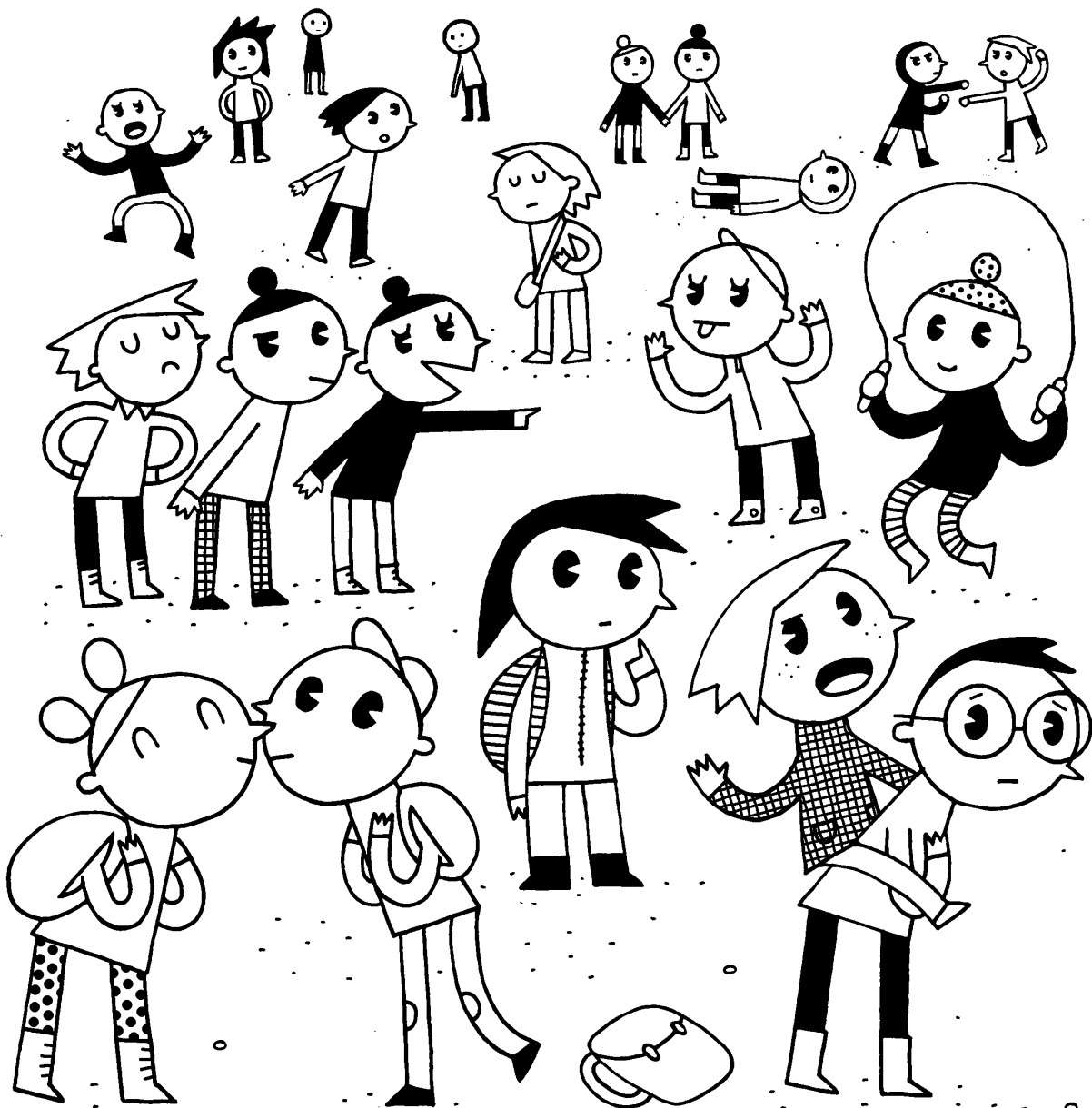

VALLAN VISAISET KAVERISUHTEET

(VÄKI)VALTA ALAKOULUIKÄISTEN LASTEN
SUHDEKULTTUUREISSA

**TEKSTI & TAITTO: TUJJA HUUKI, NEA LEHTO
JA HANNA LOUHIMO
KUVITUS: AIJU SALMINEN**

Copyright © 2016 Tekijät

Kuvitus: Aiju Salminen

Painopaikka: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy, Oulu

LUKIJALLE /4

**MIKSI TIETO LASTEN KAVERISUHTEIDEN
HAASTEISTA ON TARKEAA? /6**

**SUKUPUOLI JA SUOSIOJÄRJESTELMÄT
KAVERIKULTTUURIEN KOMPASTUSKIVINÄ /8**

**TOISARVOISTAMINEN OSANA "OIKEANLAISEN"
SUKUPUOLEN TAVOITTELUA /9**

SUOSIOJÄRJESTELMÄT /10

**KAVERUUDEN JA VAHINGOITTAMISEN
RAJAPINNOILLA /14**

**HAUSKANPITOA VAI PAINOSTAVAN
ILMAPIIRIN LUOMISTA? /16**

POJAT JA VÄLITTÄMISEN VAIKEUS /18

**SEKSUAALISUUS LASTEN KAVERI-
KULTTUUREISSA /20**

**SEKSUAALISUUTEEN KIETOUTUVA
VAHINGOITTAMINEN /21**

"OLE OMA ITSESI!" "OLE KUTEN MUUTKIN!" /23

**ALAKOULUIKÄISTEN LASTEN SEURUSTELU-
KULTTUURIT /24**

RAKKAUDESTA(KO) IHMINENKIN POTKII? /26

**LASTEN YHDENVERTAISTEN SUHTEIDEN
TUKEMINEN /28**

HIERARKIOIDEN PURKAMINEN /29

**VAIHTOEHTOISTEN TOIMINTAMALLIEN
RAKENTAMINEN /30**

**TASAVERTAISTA JEKUTUSTA VAI HIENOVARAISTA
POISSULKEMISTA? /33**

AIHEESEEN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA /34

SISÄLLYS

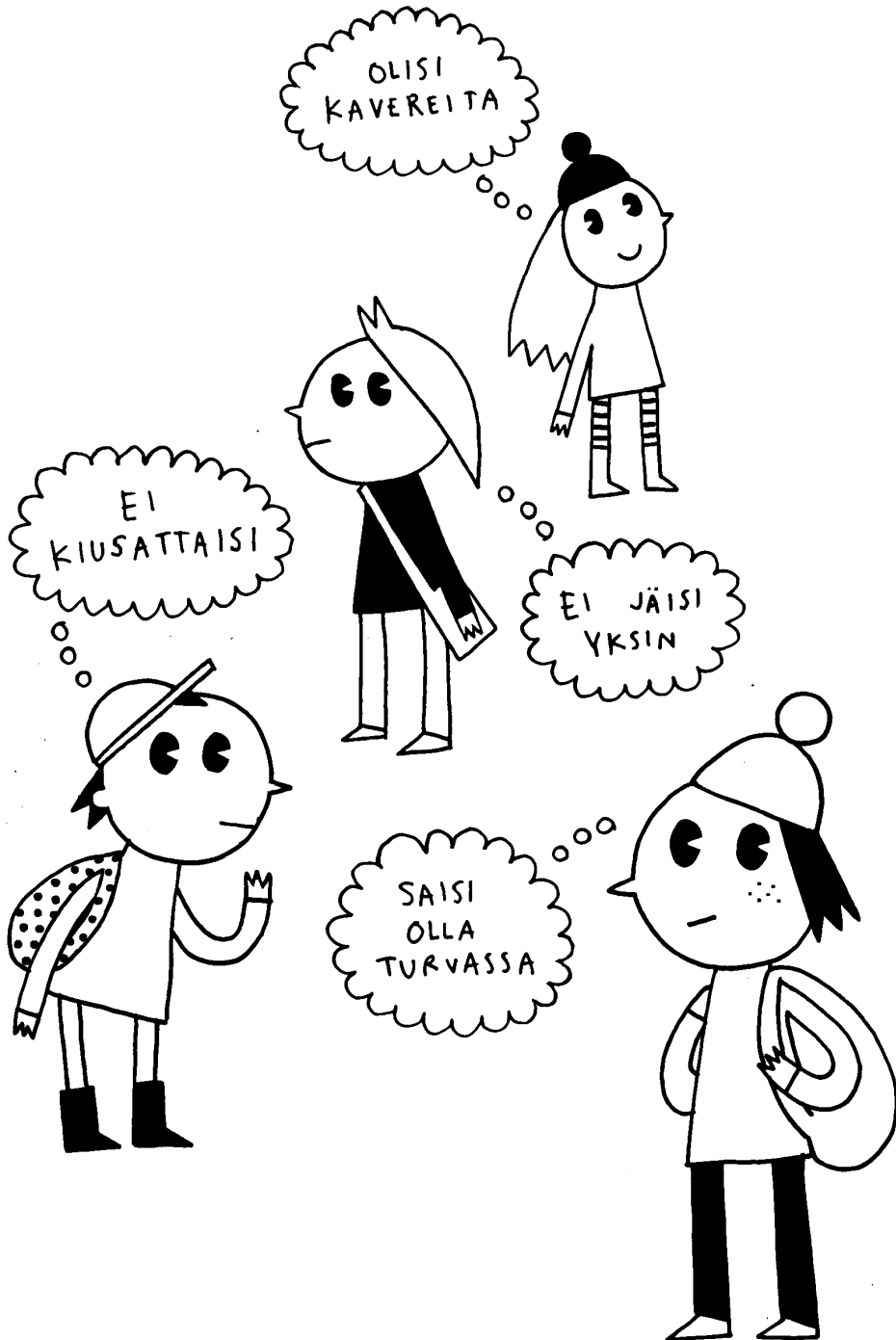
LUKIJALLE

Kaverisuhteet ovat yksi tärkeimmistä eri-ikäisten lasten hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä, ja valta on olennainen osa kaverisuhteita. Kavereista ja kaveriporukoista kilpaillaan ja omaa asemaa yhteisössä tavoitellaan monin eri keinoin. Vaikka lasten kaverisuhteet ovat usein tasavertaisia, suosioon perustuvat hierarkiat ovat osa monen lapsen jokapäiväistä arkea. Hierarkiat muodostavat viljavan maaperän poissulkemiselle, häirinnälle ja väkivallalle, jotka vahingoittavat kohteiksi joutuvia lapsia monin tavoin. Suurin osa tällaisesta vahingoittamisesta on hienovaraista, suostuttelevaa, neuvotteluakin sisältävää tai huumorin nimissä tapahtuvaa sosiaalisten rajojen ylläpitoa. Sitä mitätöidään helposti vähäpätöisenä ja merkityksettömänä toimintana tai sen katsotaan yksinkertaisesti kuuluvan lapsuuteen.

Vahingoittamista oikeutetaan sillä, että sitä on syytä tai toisesta välttämätöntä ”oppia kestämaan”. On myös tavallista vedota siihen, että kohteen pitäisi tulkita satuttava teko huumoriksi. Näin hienovarainen vahingoittaminen piiloutuu osaksi normaalina pidettyä lapsuutta. On kuitenkin syytä muistaa, että vähäpätöiseltäkin vaikuttava vallan väärinkäyttö voi olla syvästi haavoittavaa, ihmisoikeuksia loukkaavaa ja siten eettisesti kyseenalaista. Se estää tasavertaisten ihmissuhteiden kehittymistä lasten välille ja tekee kasvuympäristöistä turvattomia.

Tämä kirjanen kokoaa yhteen viimeaikaisten tutkimusten tuottamaa keskeistä tietoa alakouluikäisten lasten kaverisuhteiden vaikeasti havaittavista vahingoittavista muodoista. Se on suunnattu lasten ja nuorten parissa toimiville vanhemmille, isovanhemmille, ammattilaisille, opiskelijoille, päättäjille ja muille aikuisille. Kirjasen tarkoitus on lisätä tietoisuutta alakouluikäisten lasten kaverisuhteiden vähemmän tunnetuista epätasa-arvoa ja pahoinvointia tuottavista vallan mekanismeista.

LAPSILLE TÄRKEITÄ ASIOITA ELÄMÄSSÄ

MIKSI TIETO LASTEN KAVERI- SUHTEIDEN HAASTEISTA ON TÄRKEÄÄ?

Valta on läsnä kaikkialla lasten vertaiskulttuureissa, joten se koskettaa jokaista lasta jollain tavoin. Lasten kaverikulttuureihin sisältyvän vallan käyttäminen ”väärin” on ongelma, jolla voi olla monenlaisia vaikutuksia lasten terveyteen ja hyvinvointiin. Aihetta koskeva tutkimus on keskittynyt pääosin kiusaamiseen, joka tarkoittaa toistuvaa ja pitkään jatkunutta, yhteen ihmiseen kohdistettua vahingoittavaa toimintaa. Kiusaaminen on kuitenkin pitkän jatkumon tulos, jota edeltävät moniulotteiset vallan prosessit kaveruuden, tasavertaisen toiminnan, kiusoittelun ja satunnaisen vahingoittamisen rajapinnoilla. Kiusaamistutkimus ei keskity näihin mekanismeihin eikä tunnista moniakaan niistä.

Ehkä juuri edellä mainitusta syystä useimmat lasten kanssa tekemisissä olevista aikuisistakaan eivät tunnista lasten vertaissuhteissa tapahtuvaa hienovaraista vahingoittamista. Kasvattaja voi aistia, että lapsiryhmässä, kaveriporukassa tai yksittäisen lapsen kaverisuhteissa on jotakin vialla, muttei saa otetta ilmiöön. Toimintaan puuttuminen on hankalaa, kun välineitä ongelmien tunnistamiseen ei ole. Jos ei ole olemassa aihepiiriin perehdyttävää koulutusta, ongelmiin puuttuminen hankaloituu entisestään.

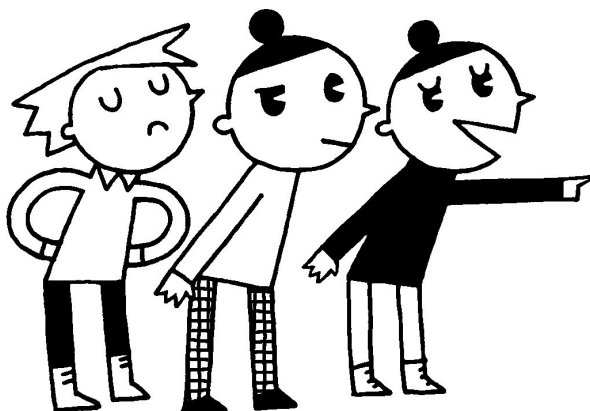
Lapsetkaan eivät useimmiten tiedosta, mistä pahalta tuntuvassa kohtelussa voi olla kyse. He kokevat kaverikulttuurien valtasuhteet ilmiönä, jota eivät pysty kontrolloimaan. Ympäröivässä yhteiskunnassa vallitsevat valtasuhteita pönkittävät normit saattavat ärsyttää, ihmetyttää ja pelottaa lapsia, mutta kaverisuhteisiin – ja aivan erityisesti seurustelutyypisin suhteisiin – liittyvät kysymykset ovat heille tabuja ja herättävät nolostusta, minkä vuoksi niistä puhuminen on vaikeaa. Suuri osa lapsista kokeekin, ettei heillä ole ketään, kenen kanssa keskustella ihmissuhteidensa haasteista.

Jos lapset eivät saa tietoa ja ohjausta vertaissuhteiden valtavinoumista ja niihin mahdollisesti liittyvästä vahingoittamisesta, ongelmat jäävät helposti tiedostamattomalle tasolle. Lapset voivat pyrkiä ratkaisemaan ihmissuhteidensa haasteita olemassa olevien valmiuksiensa varassa, jolloin vääristynyt vallankäyttö voi päästä kehittymään kiusaamiseksi. Seurauksena voivat olla myös hierarkkiset suosiojärjestelmät, joissa vallasta ja asemapaikoista käydään jatkuvaa kamppailua kirjavin keinoin. Samalla lapset voivat joutua rakentamaan riskialttiita ja vahingollisia identiteettejä ylläpitääkseen asemaansa näissä hierarkioissa. Mitä kauemmin valtavinoumat saavat kehittyä itseohjautuvasti, sitä todennäköisemmin toimintaan puuttuminen jää ”tulipaloja sammuttelevaksi” oireiden hoitamiseksi.

Mitä varhaisemmassa vaiheessa aikuiset tunnistavat lasten vertaissuhteissa orastavat vallan vinoumat, sitä helpompaa niitä on purkaa. Varhainen tunnistaminen ja puuttuminen säästävät korjaavaa työtä ja auttavat aikuisia pääsemään tiiviimpään ja läheisempiään vuorovaikutukseen lasten kanssa. Työskentely sosiaalisesti tasapainoisessa ryhmässä vähentää sekä lasten että aikuisten työn kuormittavuutta. Ja mikä tärkeintä, turvallinen kasvuympäristö tarjoaa lapsille mahdollisuuksia rakentaa eettisesti kestäviä ja tasa-arvoisia ihmissuhteita.

SUKUPUOLI JA SUOSIOJÄRJESTELMÄT KAVERI- KULTTUURIEN KOMPASTUSKIVINÄ

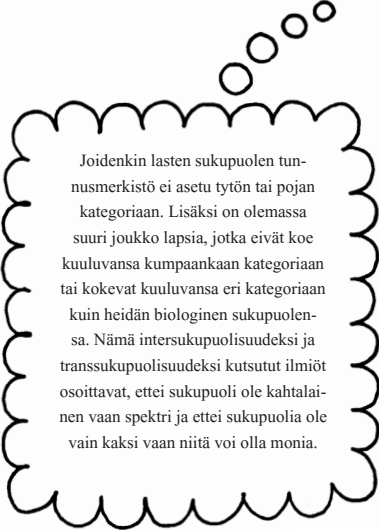

Lasten vertaissuhteissa tapahtuva vallan väärinkäyttö on moniulotteinen ja vyyhtimäinen ilmiö, johon liittyy lukuisia toisiinsa kietoutuvia yksilöllisiä, ryhmäkohtaisia, sosiaalisia, kulttuurisia, materiaalisia, ideologisia, rakenteellisia ja historiallisia tekijöitä. Tässä kirjases-
sa tarkastelemme ilmiötä kahden mekanismin avulla, joista kasvatuksen kentillä on keskusteltu suhteellisen vähän. Mekanismit ovat *kulttuurisesti arvostetun sukupuolen ja seksuaalisuuden tavoittelu* sekä *paremmuusajattelulle perustuvat suosiojärjestelmät*.

TOISARVOISTAMINEN OSANA ”OIKEANLAISEN” SUKUPOULEN TAVOITTELUA

Tutkimusten mukaan lasten väliset valtavinoumat kytkeytyvät kulttuurisesti hyväksytyjen feminiinisuuden, maskuliinisuuden ja heteroseksuaalisuuden odotusten täyttämiseen. Vaikka sukupuolten välillä ei ole havaittu sellaisia merkittäviä eroja, jotka olisivat suurempia kuin sukupuolen sisäiset erot, kaksijakoinen ja jäykkä käsitys sukupuolesta istuu tiukasti länsimaisen kulttuurin arvoissa ja asenteissa. Ympäröivä kulttuuri pyrkii voimakkaasti juurruttamaan normalisoituneita tyttöyden ja poikuuden malleja lasten toimintakulttuureihin. Esimerkiksi poikien ei oleteta reagoivan satuttavaan toimintaan itkemällä tai osoittamalla haavoittuvuutta. Sen sijaan heitä rohkaistaan ilmaisemaan aggressiivisuutta näkyvästi. Tyttöjä ohjataan reagoimaan ja toimimaan vastakkaisella tavalla.

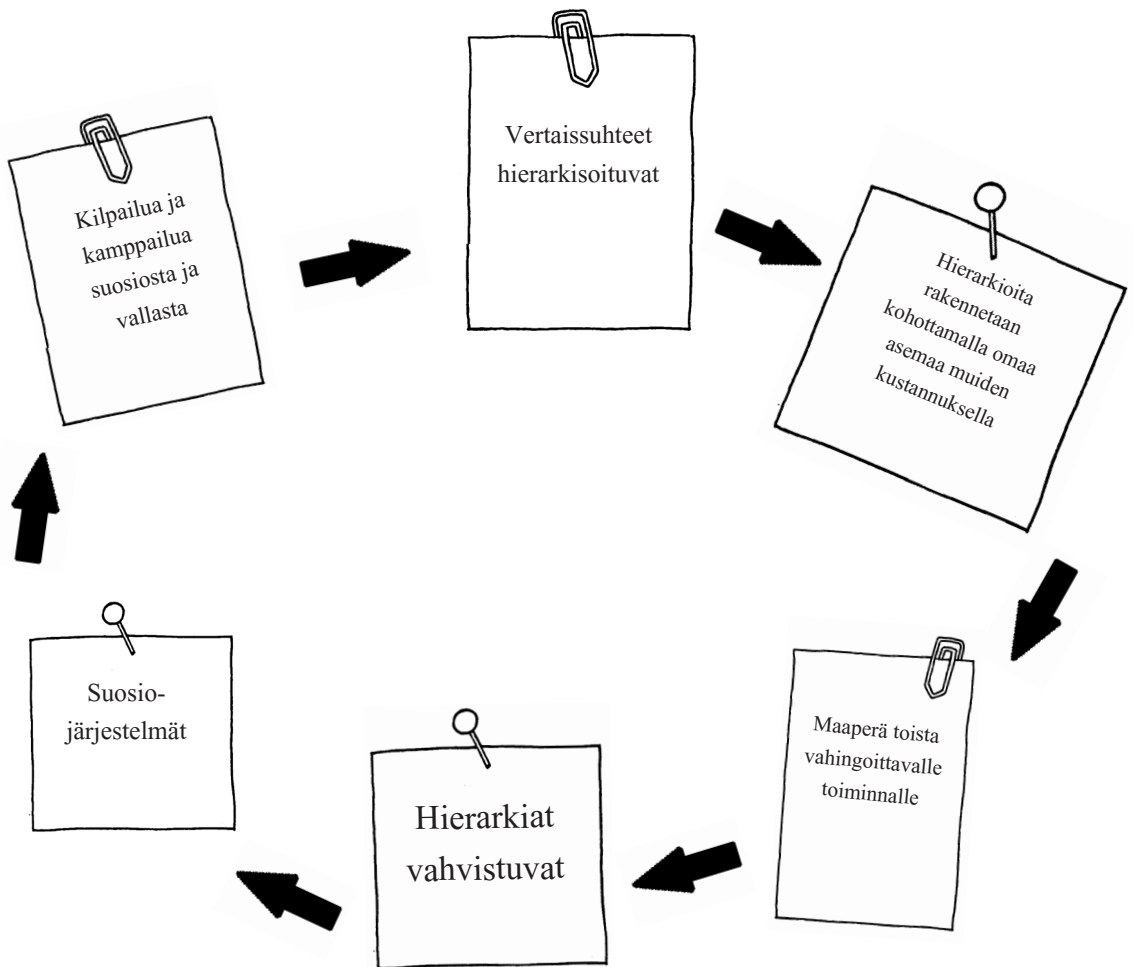

Joidenkin lasten sukupuolen tunnusmerkkistö ei asetu tytön tai pojan kategoriaan. Lisäksi on olemassa suuri joukko lapsia, jotka eivät koe kuuluvansa kumpaankaan kategoriaan tai kokevat kuuluvansa eri kategoriaan kuin heidän biologinen sukupuolensa. Nämä intersukupuolisuudeksi ja transsukupuolisuudeksi kutsutut ilmiöt osoittavat, ettei sukupuoli ole kahtalainen vaan spektri ja ettei sukupuolia ole vain kaksi vaan niitä voi olla monia.

Alakouluikäiset tytöt ja pojat ovat siirtymässä lapsuudesta kohti nuoruutta. Kasvun myötä sukupuolen suhteen latautuneet merkitykset lisääntyvät heidän elämässään. Monet lapset kokevat, etteivät voi juuri kontrolloida niitä. Lähes kaikille lapsille syntyikin paineita tavoitella stereotyyppistä feminiinisyttä ja maskuliinisuutta. Ryhmäpaine voi motivoida sekä tyttöjä että poikia enemmän kuin vaikkapa tarve näyttää hyvältä. ”Oikeanlaista” tyttöyttä ja poikuutta tavoitellaankin joskus lähes hinnalla millä hyvänsä. Toisten lasten häirintä ja toisarvoistaminen ovat eräs yleinen keino ylläpitää ja kontrolloida norminmukaista sukupuolta. Ne lapset, jotka vastustavat tai eivät täytä arvostetun maskuliinisuuden ja feminiinisuuden tunnusmerkkejä, ovat muita suuremmassa vaarassa joutua vähättelyn kohteeksi.

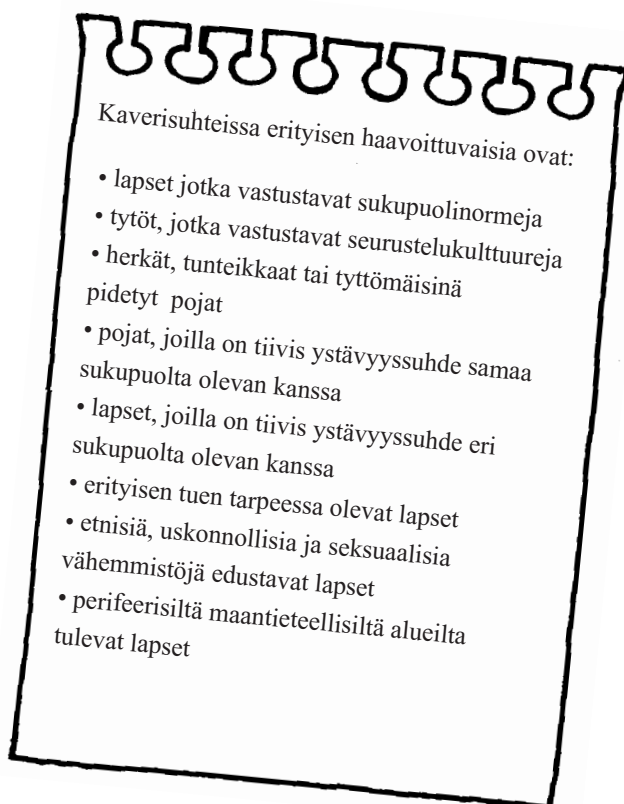
SUOSIOJÄRJESTELMÄT

Arvostus, kunnioitus ja sosiaalinen asema ovat tärkeitä monelle kouluikäiselle lapselle ja niihin liittyvä toiminta on oleellinen osa lasten vapaa-aikaa ja kouluelämää. Lasten keskuudessa kaverisuosio voi perustua paitsi läheisiin ja myönteisiin kaverisuhteisiin, varsin usein myös niin sanottuun hierarkiahakuiseen paremmuusajatteluun. Tämä tarkoittaa sitä, että jokin asia, vaikkapa tietty harrastus, ihonväri, sukupuoli, kouluaine tai tytönä/poikana toimimisen tapa arvotetaan paremmaksi. Paremmuuteen perustuva ja sitä korostava kaveri- ja toimintakulttuuri voi johtaa suosiojärjestelmien kehittämisen noidankehään.

Valta-asema tuo liikkumavaraa suosituimmille lapsille: esimerkiksi suosittu tyttö voi rauhassa olla poikamaisesti pukeutuva ja meikitön, tai suosittu poika voi käyttää pinkkiä puseroa, jossa lukee ”Emäntä”. Suosion ja korkean hierarkia-aseman kääntöpuolena tytöt kokevat eniten painetta ryhmässä pysymisestä ja pelkäävät, että heidät pudotetaan ulkopuolelle ja joku toinen nostetaan tilalle. Poikien haasteena on jatkuva riskialtis tasapaino ”riittävän” ja ”liiallisen” suhteen: on painetta veyntää rajoja mutta pysyä silti kulttuurinormiston sallimissa puitteissa; on otettava etäisyyttä epäsuosittuihin muttei liian aggressiivisesti; on oltava hyvä muttei liian intiimi kaveri.

Hierarkkisessa suosiojärjestelmässä jonkun on aina jätävä alhaisempaan asemaan. Järjestelmän keskeinen toimintamekanismi onkin sellaisten lasten toisarvoistaminen, jotka ovat jollain tavalla erityisen haavoittuvia.

Haavoittuvat lapsiryhmät ovat vaarassa joutua korkeasta asemasta kamppailevien lasten pelinappuloiksi ja ulossulkemisen kohteeksi. Jotkut lapset sovitetaan alimpiin suosio kategorioihin, ja jakoa suosittuihin ja ei-suosittuihin pidetään yllä, koska kyseisen kategorian olemassaolo on suosiojärjestelmän kannalta välttämätön. Siinä missä suosituimmat saavat lisää kunnioitusta poiketessaan totutuista kulttuurinormeista, valtahierarkian pohjalla olevia lapsia vastustetaan ja väheksytään, jos he venyttävät normeja.

Suosiojärjestelmän huipulla olevat uhkaavat alempana olevia poissulkemisella. Uhka ei välttämättä toteudu, mutta se riittää luomaan pelon ilmapiirin: useimmat lapsiyhteisön jäsenet ovat ainakin jollakin tasolla tietoisia siitä, mikä heidän oma paikkansa on valtahierarkiassa, sekä siitä, mitä he voivat tehdä ja olla ilman vähätellyn uhkaa. Monet lapset vaikuttavat myös tietävän, että oman aseman suomien valtuuksien ylittämisestä seuraa pilkkaa joko saman tien tai myöhemmin. Juuri tällä tavalla hierarkisoituneissa lapsiryhmissä ylläpidetään valtaa pelon avulla: hienovaraisin ja normalisoitunein kurinpitotoimin, jotka toisinaan laajenevat järjestelmälliseksi kiusaamiseksi.

Suosittujen ja ei-suosittujen ryhmien välistä erottuu selkeästi kolmas ryhmä, joka ottaa etäisyyttä suosiojärjestelmiin. Ryhmään kuuluu varsin kirjava ryhmä lapsia, joita lasten keskuudessa kutsutaan esimerkiksi ”taviksiksi”. Myös jotkut vähälukuiset alakulttuurit, kuten metallifanit, gootit, animeharrastajat ja larppaajat sanoutuvat irti suosiojärjestelmistä ja saavat olla siltä tavisten tapaan rauhassa.

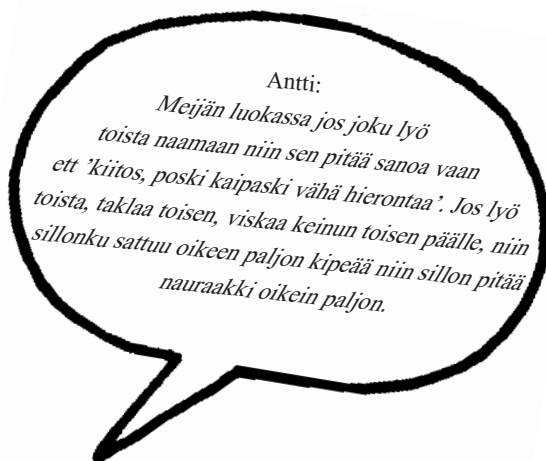

EVE: *Silleen kerran yks Masa, siitä tuli semmonen kauhee feikkihoppari. Se vaan laski housut alas sit sillä t-paita roikku tälleen ja pipo oli näin. Se oli niin naurettava. Nolotti sen puolesta. Sitte aina ku se meni mejän ohi niin alettiin huutaan sille, että "Nostakko housuja! Nostakko kiitos housuja!" Varmasti silleen aika hirveetä. Kyllä me huomattiin se itekki... Mut tulee jotain niin käsittämätöntä, että se on pakko se asia korjata.*

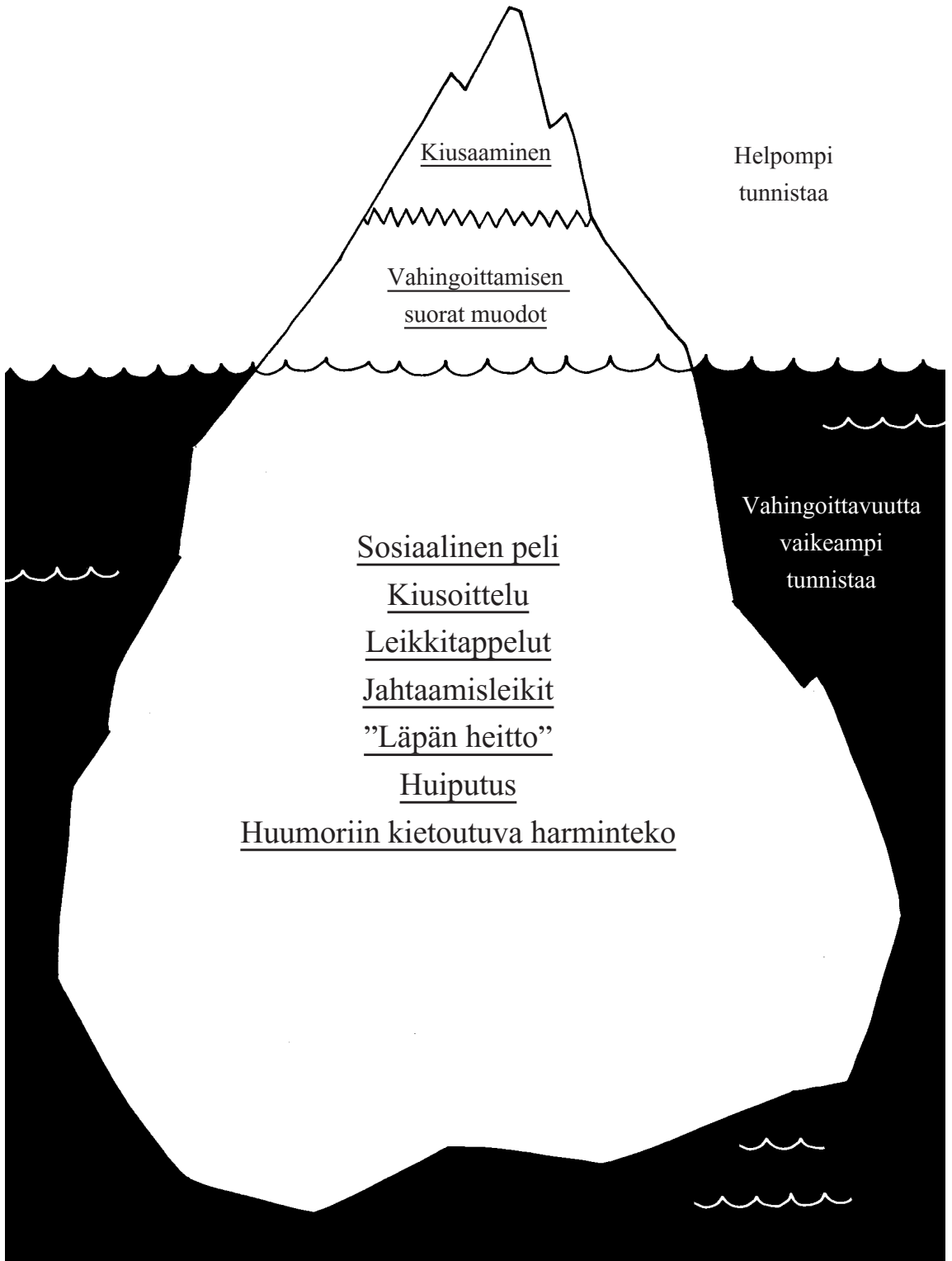

KAVERUUDEN JA VAHINGOITTAMISEN RAJAPINNOILLA

Edellä kuvattujen suosiojärjestelmien ja sukupuolinormatiivisuuden lisäksi lasten vertaissuhteissa esiintyvää hienovaraista vahingoittamista voi olla vaikea tunnistaa myös siksi, että tasavertaisen kaveruuden ja vahingoittamisen raja on häilyvä. Lasten kaverikulttuurien valtasuhteet muodostuvat vuorovaikutuksesta, joka voi olla osittain tasavertaista ja osittain poissulkevaa. Toisinaan poissulkevassa toiminnassa on erotettavissa selkeämmin tekijä ja kohde, mutta hienovaraisimmillaan se tapahtuu osana kaverisuhteita. Vahingoittava toiminta voikin verhoutua esimerkiksi huumoriin, sosiaaliseen peliin, leikkipainiin, leikkeihin, huiputukseen, äänen ja tilan hallintaan, hauskanpitoon, toimintavapauksien rajoittamiseen tai kaverin suostuttelemiseen tekemään jotain vasten tahtoaan. Rajanvetoa vaikeuttaa myös se, etteivät lapset aina tuota harmia toisilleen tarkoituksellisesti vaan voivat vahingoittaa toisiaan hauskanpidon tai keskinäisen valtakamppailun sivutuotteena.

VALTAVINOUMIEN JÄÄVUORI

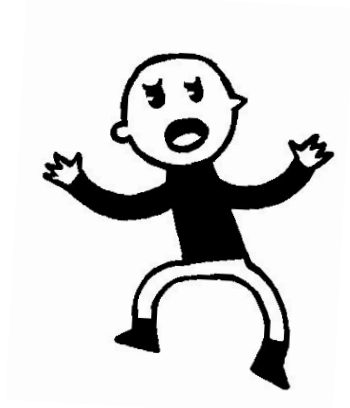

HAUSKANPITOA VAI PAINOSTAVAN ILMAPIIRIN LUOMISTA?

Ristiriitaisen ilmapiirin rakentaminen on yksi piilevän häirinnän ilmenemismuoto. Toiminnan seurauksena ryhmään syntyy ilmapiiri, jossa ketään ei välttämättä suljeta ulos henkilökohtaisesti. Painostava tunnelma voi kuitenkin olla niin hallitseva, että se rajoittaa joidenkin lasten toimintaa merkittävästi:

LEEVI:

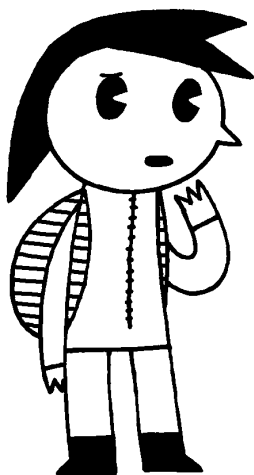
Oli kokeiden palautus, ja sitte paras oli kymppi miinus. Sitte jokku pojat että 'Jee, kellä se oli?!' Sitte kellään pojalla ei oo. Sitte pojat huutaa että 'kellä se on, kellä se on!' Sitte että 'TÄH, olikse jollain tytöllä?! Onko niitäki täällä? Kellä tytöllä se oli?!' Sitte loppupeleissä niin ei kukaan tyttö ees sano mitään. Ne vaan kattoo paperia ja on hiljaa. Kukaan ei uskalla sanoa. Ko joku Antsaki huutaa siellä että 'KELLÄ SE PERKELE OLI, KUKA SAI SEN PARHAAN NUMERON?!' Kuka sille uskaltaa sanoa! Meilläki se opetus tapahtuu lähinnä pojille. Opettaja seisoo poikien jonon eessä ja selittää. Pakko kai se, jos ei se seisoi siinä niin siinä ois kauhea mellakka käynnissä. Opettaja ainaki meidän luokassa tahtoo olla enemmän niinkö järjestyksenpitäjä ku opettaja.

Leevin kuvailemassa tilanteessa on kyse suosittujen poikien humoristisesta hauskanpidosta, joka kuitenkin vaikuttaa ahdistavan monia luokan oppilaita. Huumorin myönteisiä ilmenemismuotoja on tarkasteltu lasten ja nuorten välisen vuorovaikutuksen tutkimuksessa jo pitkään, kun taas satuttavasta huumorista tiedetään vielä melko vähän. Tiedetään kuitenkin, että erityisesti poikien keskuudessa huumori on voimakas ja paljon käytetty vallan väline, jossa on merkittävä väkivallan potentiaali.

Tutkimusten mukaan pojan mahdollisuudet käyttää huumoria liittyvät hänen asemaansa vertaisryhmissä. Jos pojalla on paljon valtaa ja hän hallitsee huumorin käytön, hän voi toimia niin, ettei huumorin kohde ole varma, onko häneen kohdistettu huumori tasaveroista vai poissulkevaa. Nämä tulokset haastavat aikaisempaa oletusta, jonka mukaan poikien kiusaaminen tapahtuisi pääasiassa suorilla sanallisilla ja fyysisillä keinoilla.

SAMI:

Piilovittuilu on kyllä aika ärsyttävää. Se pitää huomata nopeasti tai käy pahasti. Jos mua pyydetään tekemään se temppu tietyssä paikassa niin se on selvää piilovittuilua. Jos mä teen sen jossain toisessa paikassa niin se voi olla aika järjettömän kova temppu. Se on aika kavala juttu. Että pitää miettiä että onkohan tämä piilovittuilua vai ei.

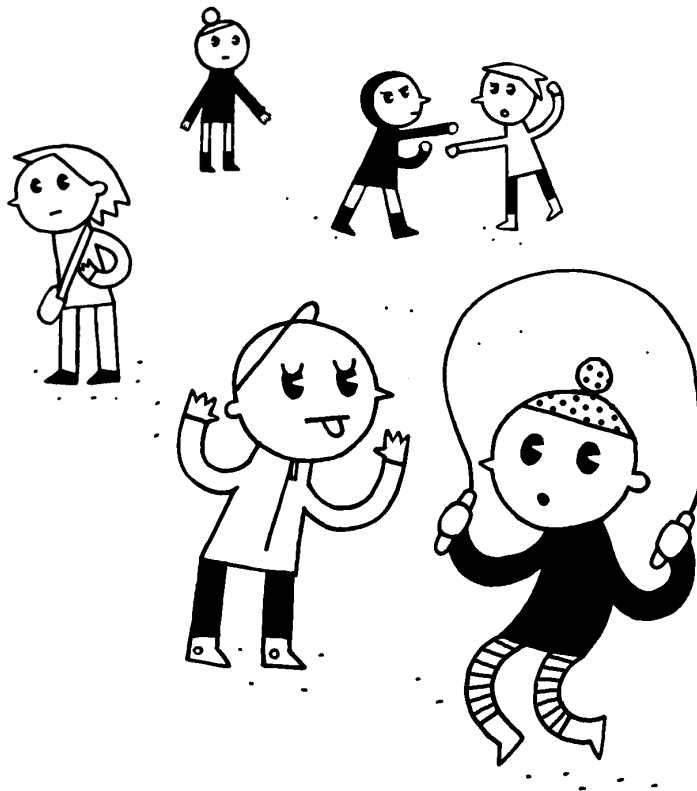
POJAT JA VÄLITTÄMISEN VAIKEUS

Viime vuosina lapsi- ja nuorisotutkimuksessa on alettu kiinnittää entistä enemmän huomiota poikien välittämiseen, herkkyyteen ja tunneilmaisuuksiin. Tutkijat ovat yhtä mieltä siitä, että ihminen on toisista riippuvainen, suhteissa elävä olento ja että tunteiden ja myötätunnon kehittyminen on tärkeä osa ihmisen kasvua. Tästä huolimatta edellä mainitut ulottuvuudet saavat varsin rajatusti tilaa tämän hetken länsimaisten poikien kasvussa. Vaikka pienet pojat ovat tyttöjen lailla herkkiä ja tunteikkaita, kouluiän kynnyksellä monet pojat alkavat etääntyä tunteistaan.

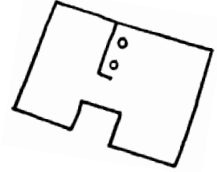
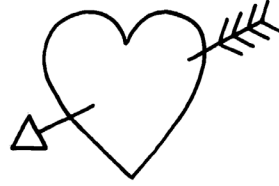
Tutkijat ovat havainneet, että pojan herkkyyden ja haavoittuvuuden ilmaukset saavat kasvattajat huolestumaan pojan maskuliinisuudesta ja hänen mahdollisuuksistaan selviytyä poikakulttuurien vaatimuksista. Huolen myötä pojan hellyydenosoituksia aletaan ohjata ja suunnata kohti ”karhunpainia”. Onkin tavallista, että poikien on vaikea käsitellä ”pehmeää tunneilmastoa”, ja he oppivat tukahduttamaan herkkyytensä. Tätä kehityslinjaa vahvistaa entisestään se, että tunnekirjon tunnistamista, käsittelyä, osoittamista ja tunteista irti päästämistä opetetaan pojille varsin kapeasti. Myöskään kulttuuriset kuvastot eivät juuri tyrkytä pojille herkkyyttä korostavia maskuliinisuuden malleja. Sen sijaan ne tarjoavat maskuliinisuuskuvia, joissa (uhka)rohkeus, seikkailullisuus, kovuus ja väkivalta ovat voimakkaasti edustettuina.

Poikien kaverisuhteisiin kuuluu välittämistä, mutta se on hyväksyttävämpää silloin, kun sen ilmenemistavat ovat linjassa kulttuurisesti arvostetun maskuliinisuuden kanssa. Tällaisia tapoja voivat olla esimerkiksi sammuneen kaverin raahaaminen katuojasta kotiin selviämään, kaverusten muksiminen, poikien homoseksuaaliset esitykset, jalkapallo-ottelun maalikasa ja leikitappelut.

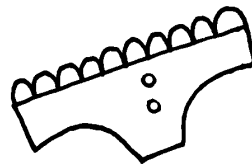
Ne tekevät välittämisestä normiston mukaista, ja siten maskuliinisen uskottavuuden ja sosiaalisen aseman kannalta turvallista. Kääntöpuolena on, että kun pojat ilmaisevat myötätuntoa kulttuurisesti hyväksytystä maskuliinisuudesta käsin, heidän intiimi suhteensa omaan herkkyyteen haipuu. Monien tutkijoiden mielestä pojat harjoittavat itseään kohtaan väkivaltaa torjuessaan oman haavoittuvuutensa, pelkonsa tai herkkyytensä.

SEKSUAALISUUS LASTEN KAVERI- KULTTUUREISSA

Länsimaisissa kulttuureissa useimmat lapset kohtaavat seksuaalisuutta. Seksuaalisuus ja seksuaalinen oppiminen ovat osa lasten jokapäiväistä elämää. Monet lapset ovat jo varsin varhain tietoisia siitä, että seksuaalisuus on sukupuolittunutta ja että sen oletetaan tarkoittavan heteroseksuaalisuutta. Lapset kokevat, että seksuaalisuus muokkaa ristiriitaisillakin tavoilla sitä, keitä he ovat, miten he kokevat oman kehonsa, mitä he voivat tehdä, minne he voivat mennä sekä miten he samastuvat muihin ja muut heihin.

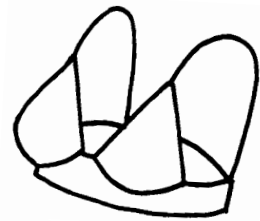
SEKSUAALISUUTEEN KIETOUTUVA VAHINGOITTAMINEN

Lasten kaveri- ja seurustelukulttuureissa vallitseva seksismi ja seksuaalisen häirintä ovat toisiinsa kytköksissä olevia ilmiöitä, jotka eivät rajoitu teini-ikään vaan ovat osa jo alakouluikäisten lasten elämää. Monia lapsia harmittaa se, että he joutuvat elämään seksistisessä yhteiskunnassa ja seksuaalisuuden läpitunkemissa kaverikulttuureissa. Moni lapsi haluaisi elää maailmassa, jossa voisi olla ja kasvaa ilman rajoittavaa ja rankaisevaa sukupuoli- ja seksuaalinormistoa. Lapset haluaisivat puhua vapaammin sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista, sillä hallitsevat käsitykset sukupuolesta ja seksuaalisuudesta aiheuttavat heille paineita ja ahdistusta. Seksuaaliset ja sukupuoleen kietoutuvat stereotypiat, hierarkiat ja normisto ovat helposti piiloon jääviä ilmiöitä, jotka voivat haavoittaa lasten kasvua ja ihmissuhteita syvästi.

Monimerkityksiset seksuaaliset teot aiheuttavat yleisesti lapsissa ristiriitaisia tuntemuksia. Esimerkiksi rintaliivien olkainten veteleminen voi tuntua työstä tervetulleelta romanttisen ja seksuaalisen kiinnostuksen osoitukselta tai nöyryyttävältä ahdistelulta. Seksuaalista häirintää voi tapahtua pientenkin lasten vertaissuhteissa. Seksuaalista häirintää kokevat erityisesti tytöt: he kohtaavat sitä joskus toisten tyttöjen ja vielä yleisemmin poikien taholta. Häirintä voi olla pojalle keino tavoitella ja ylläpitää kulttuurisesti arvostettua maskuliinisuutta. Ihastumisen ja seksuaalisen häirinnän välinen raja on toisinaan häilyvä, ja häiritsevä toiminta voi olla huumorin sävyttämää.

Poikien kohdalla seksuaalisten kokemusten julkituominen nostaa pojan sosiaalista asemaa kaverijoukossa. Tytöt sen sijaan saavat kokemuksistaan usein huonon tytön leiman: tytöille seksuaaliset kokemukset ovat heikkous, sillä pojat rinnastavat tyttöjen seksuaalikokemukset epäpuhtauteen. Seksuaalinen häirintä voi muodostua tytölle noidankehäksi. Eräs tyttöjen keino suojautua häirinnältä on hakeutua itseään vanhempien poikien seuraan, minkä vuoksi samanikäiset pojat kokevat vanhemmat pojat kilpailijoina ja purkavat siihen liittyvän turhautumisen tyttöjen kohdistuvana häirintänä ja tyttövihamielisyytenä.

Seksuaalinen häirintä voi tarkoittaa esimerkiksi seuraavia asioita: vitsit, kommentit, seinäkirjoitukset ja -piirroksot, seksuaalisesti nöyryyttävät sketsit, rintaliivien olkainten veteleminen, housujen alas kiskominen, hameen ylös nostaminen, muu ei-toivottu koskettelu, epämiellyttävältä tuntuvat ehdottelut, vihjailevat eleet, ilmeet ja yhteydenotot sekä seksuaaliseen kontaktiin pakottaminen tai painostaminen.

“OLE OMA ITSESI!” “OLE KUTEN MUUTKIN!”

Sekä tytöt että pojat kokevat elävänsä monien vastakkaisten sukupuoleen liittyvien vaatimusten ristipaineessa. Esimerkiksi tyttöjä kehoitetaan yhtäältä olemaan ”oma itsensä”, toisaalta on paineita olla kuten ”kaikki muutkin”. Lisäksi tulisi vielä sopia heteroseksuaalisen viehättävyyden kapeisiin käsityksiin. Tytöt mieltävät oman tyttöytensä ja erityisesti oman kehonsa seksuaalisesti haavoittuvaksi alueeksi. Kaiken ikäiset tytöt kokevat oman kehonsa jatkuvaa arvostelua, arviointia ja nimittelyä.

Siinä missä ”seksikkyyttä” on pojille kokemus, jonka voi valita tai olla valitsematta, tytöille se on ristiriitainen kokemus, jota käytetään sekä loukkauksena että kohteliaisuutena. Seksikkyyttään hyödyntävä tyttö on vaarassa saada huoran leiman, kun taas seksikkyyttä vastustavaa tyttöä saatetaan nimitellä ”lesboksi”, ”laudaksi” tai ”mummoksi”.

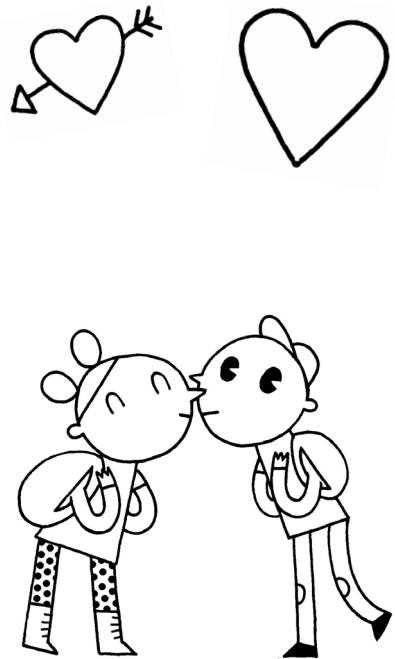
Seksikkyyteen liittyvät odotukset ja paineet rakentavat tyttöjen välille hierarkioita. Tyttöjen välisten valtakonfliktien syynä onkin usein suosiojärjestelmiin kytkeytyvä kulttuurisesti arvostetun feminiinisyyden ylläpito, jota ohjaa kulttuurinen paine kohti pakollisen heteroseksuaalisuuden edellyttämää normistoa. Tutkimusten mukaan voimakkaimmat ja tunnepitoisimmat konfliktit tyttöjen keskuudessa näyttävät liittyvän seksuaaliseen statukseen ja seurustelunomaisten suhteiden järjestykseen, joiden puitteissa tytöt kontrolloivat ja nöyryyttävät toisiaan.

ALAKOULUIKÄISTEN LASTEN SEURUSTELUKULTTUURIT

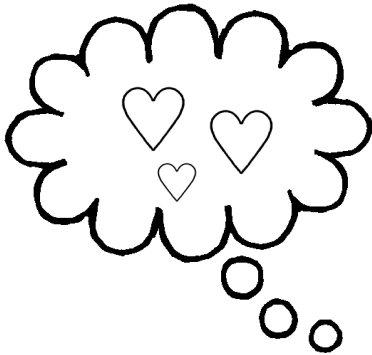
Lasten poika- ja tyttöystäväkulttuurit voivat alkaa jo päiväkotitai alakouluikässä. ”Seurusteleminen” on lapsille sosiaalinen tapahtuma, joka kytkeytyy valtaan, suosioon sekä sukupuoli- ja seksuaalinormistoon. Lapset kokevat seurustelun kaksijakoisesti: siihen liittyy kaveruutta ja hauskaa yhdessäoloa mutta myös häirintää. Seurustelukulttuureihin sisältyvä häirintä tuottaa lasten välille hierarkioita ja vahvistaa ahtaita käsityksiä sukupuolesta ja seksuaalisuudesta. Häirintä, hierarkiat ja normit rajoittavat tyttöjen ja poikien välisiä tasavertaisia kaveriesuhteita. Seurustelukulttuurit tuottavat monille lapsille – erityisesti tytöille – paineita ja ahdistusta.

Alakouluikäisten lasten seurustelunomaiset suhteet on nähty perinteisessä psykologisessa tutkimuksessa harjoitteluna tai valmistautumisena aikuisuudessa odotettavaan seksuaali-identiteettiin. Tämä tutkimus, joka pitkälti ohittaa lasten omat kokemukset, tarkastelee ennen muuta lasten sukupuolittunutta ja seksuaalista tulevaisuutta. Viimeaikaisessa sukupuolentutkimuksessa huomio on kiinnittynyt enemmän lapsiin seksuaalisina olentoina nykyhetkessä. Lasten mielestä olisikin tärkeää puhua seksuaalisuudesta ja seurustelusta kiinnittyneenä heidän senhetkiseen elämäänsä, ei ainoastaan aikuisuuteen. Tutkimustulokset osoittavat lasten olevan aktiivisia toimijoita, jotka yhtäältä kokevat voimattomuutta seurustelukulttuureihin liittyvien vaatimusten ristipaineessa ja joilla on toisaalta monenlaisia valmiuksia löytää luovia ja vaihtoehtoisia tapoja säädellä seurustelusuhteitaan.

Lapset näkevät seurustelukulttuurien sekä hyödyttävän että rajoittavan sosiaalista elämäänsä. Ne myös tarjoavat lapsille erilaisia mahdollisuuksia toimijuuteen. Lapset voivat kokea romanttiset suhteensa jännittävinä ja

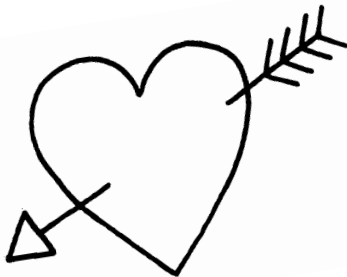

kiinnostavina pyrähdyksinä tuntemattomaan, mikä voi vahvistaa suhteita samaa sukupuolta oleviin kavereihin yhteisten kokemusten ja jaettujen salaisuuksien kautta. Suhteita koetaan myös kilpailun kautta; kilvoitteluna siitä, kuka saa tyttö- tai poikaystävän ja kuka ei. Romanttinen kilpailu asettaa tytöt sekä aktiivisiksi pojista taisteleviksi toimijoiksi että poikien välisten valtakampailujen passiivisiksi objekteiksi. Tämä voi aiheuttaa hankausta ja konflikteja kavereiden välille sekä huolta ystävyysuhteiden säilymisestä.

Tytöt kuvailevat suhteita usein rajoittaviksi, ristiriitaisiksi, hierarkkiseksi ja erittäin julkisiksi. Tyttöystävän status voi olla sekä toivottava että objektivoina, riippuen esimerkiksi siitä, kuinka paljon seurustelun kaltainen suhde sisältää häirintää ja arvostelua. Ristiriitaisia tunteita aiheuttavaa seksuaalista toimintaa on myös julkinen ”pussaaminen”, jolloin johonkin ”suostuminen” ei ole enää henkilökohtainen kysymys vaan osa kollektiivista toimintaa. Tytöt mieltävät tyttöystävänä oleminen olevan osa ”normaalia” tyttöyttä, mutta he näkevät sen myös jonain, johon täytyy tottua tai joka on pelottavaa, rajoittavaa tai kuuluu vanhempaan ikään. Poikien on tyttöjä helpompi vastustaa seurustelukulttuureihin osallistumista alakouluikässä. Monet pojat eivät halua tyttöystävää, eivätkä he näe seurustelua välttämättömänä. Joissain tapauksissa poika seurustelee osoittaakseen, että hänellä on tyttöystävänä riittävän suosittu tyttö, joka turvaa hänen maskuliinisuuttaan ja sosiaalista asemaansa.

Vaikka sukupuolten välisillä suhteilla on tärkeä merkitys alakouluikäisten lasten kaverikulttuureissa, monet tytöt kokevat keskinäiset ystävyysuhteensa sukupuolten välisiä suhteita tärkeämmiksi. Yhtenä keskeisenä syynä voi olla se, että tytöillä ja pojilla on harvoin mahdollisuus rakentaa läheistä ystävyysuuhdetta ilman

heteroromanttista oletusta. Joskus eri sukupuolta olevan kaverin valehdellaan olevan tyttö- tai poikaystävä, jotta yhteistä aikaa saataisiin viettää rauhassa ilman heteroseksististä häirintää. Joskus tytön tuki auttaa poikaa selviytymään hankalista elämäntilanteista. Jotkut pojat näkevät seurustelun olevan hyväksyty keino kaveerata tytön kanssa ja tutustua tyttöihin, tyttöyteen sekä tyttö-kulttuureihin. Perheväkivallan keskellä elävät tytöt puolestaan voivat kokea tarvitsevansa poikaystävän suojelemaan heitä siitäkin huolimatta, että seurustelusuhteisiin voi liittyä pakottamista ja häirintää. Hankalimmillaan paine muuttaa tyttöjen ja poikien väliset kaverisuhteet seurustelunomaisiksi suhteiksi voi päätyä loputtomaan ”seurustelu- ja dumpauskierteeseen”, jonka vertaisyhteisö alistaa jatkuvan arvioinnin ja arvostelun kohteeksi.

RAKKAUDESTA(KO) IHMINENKIN POTKII?

Lasten kaverikulttuurien väkivalta voi olla kytköksissä tykkäämiseen, kuten tunnettu sanonta ”rakkaudesta se hevonenkin potkii” asian ilmaisee. Tällainen ajattelu normalisoi väkivallan tavalliseksi osaksi seurustelusuhteita. Samalla se mitätöi lasten välisen sukupuolistuneen väkivallan vähäpätöiseksi osaksi lasten arkea. Se myös velvoittaa väkivallan kohteen tulkitsemaan satuttavat teot myönteisiksi.

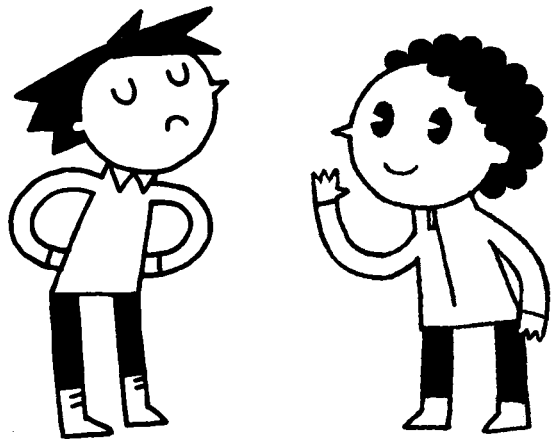
Lasten turvallisen kasvun kannalta olisi arvokasta, jos kasvattajat vahvistaisivat tyttöjen ja poikien välistä ei-romanttista vuorovaikutusta, yhteistoimintaa ja kaveruutta. Kasvatuksessa tulee kuitenkin ottaa huomioon lasten seksuaalisuus sekä heidän tarpeensa tutkia seksuaalista kanssakäymistä ja tutustua siihen.

On varsin tavallista, että aikuiset erotisoivat jopa pienten lasten sukupuolten välisiä suhteita. Lasten kaverisuhteen tai koulutoveruuden leimaaminen seurusteluksi sisältää voimakkaan piiloviestin, jonka mukaan tytön ja pojan välisessä kanssakäymisessä on oltava romanttista latautuneisuutta. Lasten suhteiden erotisointi lisää tyttöjen ja poikien suhteiden välistä jännittyneisyyttä, estää eri sukupuolten välisten ei-romanttisten ystävyys-suhteiden kehittymistä sekä pitää yllä tyttöjen ja poikien välisiä rajoittavia ja epätasa-arvoisia suhteita.

LASTEN KAVERISUHTEIDEN EROTISOINTI

LASTEN YHDENVER- TAISTEN SUHTEIDEN TUKEMINEN

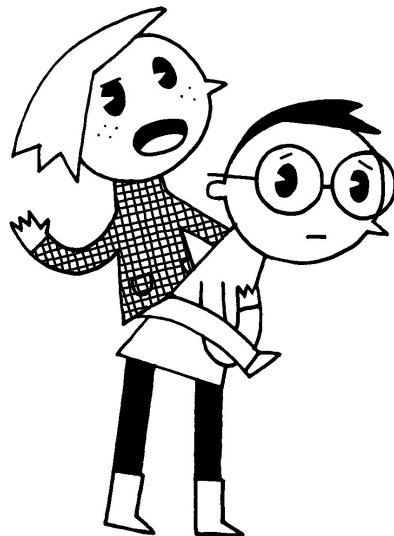

Toista satuttavaa toimintaa ei voi typistää pelkästään yksilön käyttäytymisen piirteiksi. Se tulisi nähdä laajoina ja monimutkaisina, erilaisista osatekijöistä muodostuvina kietoutumina. Lasten välisen vallankäytön vinoumiin puuttumiseksi ei siis riitä se, että joidenkin lasten väkivaltaista toimintaa korjataan. Sen sijaan tarvitaan täysin uudenlaista valtaa, sukupuoleen ja muihin sosiaalisiin kategorioihin liittyvää ajattelua. Tarvitaan myös sellaista kasvatuskulttuuria, jossa vallan mekanismit ja hierarkisoivat normit tiedostetaan ja jossa niitä kyseenalaistetaan.

Tässä osiossa tarkastelemme lasten yhdenvertaisia suhteita edistävää kasvattajan toimintaa kahden lähestymistavan avulla, joita ovat *hierarkioiden purkaminen* sekä *vaihtoehtoisten toimintamallien luominen*.

HIERARKIOIDEN PURKAMINEN

Keskeinen osa kasvatustyöstä tapahtuu erilaisissa instituutioissa. Niiden toimintakulttuureilla on merkittävä vaikutus lasten vertaissuhteiden kehittymiseen. Esimerkiksi päiväkodit ja koulut voivat mahdollistaa sekä toista vahingoittavan toiminnan että turvalliset ihmissuhteet. Ensimmäinen askel kohti väkivallatonta kasvatusta on vallankäytön ja valtavinoumien tunnistaminen ja näkyväksi tekeminen. Aikuisten on tärkeää tulla tietoisiksi tyttö- ja poikakulttuureihin sisältyvistä vallan mekanismeista, suosiojärjestelmistä, arvostetun tyttöyden ja poikuuden tavoitteluun liittyvistä paineista sekä muista tekijöistä, jotka rakentavat hierarkioita lasten välille. Näitä ovat esimerkiksi etnisyys, uskonto, ikä, sosiaalinen kerrostuneisuus ja erityisen tuen tarve. Pedagogisen toiminnan perusteena tulisi olla sellainen etiikka, jossa lasten välisiä eroja ei aseteta paremmuusjärjestykseen. Kilpailullisuuden ja hierarkiahakuisuuden sijaan kasvatuksen tulisi perustua välittämiselle ja eroja kunnioittavalle kohtaamiselle. Näiden arvojen tulisi ohjata kaikkea pedagogista toimintaa aina virallisista velvoittavista asiakirjoista ruohonjuuritason mikrokäytänteisiin saakka.

VAIHTOEHTOISTEN TOIMINTAMALLIEN RAKENTAMINEN

Ihmissuhde- ja kaveritaitoja ei opita itsestään, vaan niitä tulisi opettaa lapsille yhtä systemaattisesti kuin muitakin tiedollisia ja taidollisia asioita. Kokonaisvaltainen lähestymistapa on pedagogisesti hedelmällisin tapa ohjata valtasuhteita. Keskeistä on moninaisten olemisen ja toimimisen tapojen hyväksyminen ja etsiminen. On oleellista luoda tiloja, joissa lapset voivat ilmaista itseään ja rakentaa kaverisuhteita vapaana ahtaista normikehyksistä.

Valtahierarkioita voi kyseenalaistaa ja lasten vallankäyttöä voi ohjata pedagogisin keinoin. Lasten ei pidä antaa määritellä pelkästään itse, mikä on lapsiyhteisössä arvostettua, eikä asettaa arvostuksensa kohteita paremmuusjärjestykseen ja sitten nöyryyttää toisiaan arvoasteikoilla. Pystyäkseen tukemaan lapsia vertaissuhteissa aikuisen tulisi pysähtyä säännöllisesti keskustelemaan lapsen kanssa ja kuunnella, mitä lapselle kuuluu, keiden kanssa hän kaveeraa, millaista hauskuutta ja hankaluuksia kaverisuhteisiin sisältyy, millaiseksi lapsi kokee asemansa vertaisyhteisössä, tunteeko hän olonsa turvallisiksi vai turvattomaksi, kokeeko hän voivansa olla, toimia, pukeutua, leikkiä ja ystäväystyä haluamallaan tavalla, ja niin edelleen. Pitämällä yllä säännöllistä keskusteluyhteyttä lapsen kanssa aikuinen pääsee sisälle lasten kaverikulttuureissa meneillään oleviin asioihin sekä siihen, millaisia haasteita lasten kaverisuhteiden kipupisteet asettavat aikuisen kasvatus- ja ohjaustyölle.

Vastuullisesti valtaansa käyttävä kasvattaja voi ohjata hierarkian huipulla olevia lapsia käyttämään valtaansa eettisesti. Ohjauksella voi pyrkiä kaventamaan suosittujen lasten valtaa silloin, kun sitä käytetään muiden kustannuksella. Hierarkian pohjalla olevien toimintamahdollisuuksia voidaan laventaa ja heille voidaan antaa mahdollisuus saada voimaannuttavia kokemuksia erilaisin toiminnallisoin keinoin.

Myös lasten tietoisuutta valtasuhteista, piilevästä vahingoittamisesta ja niiden mekanismeista voi lisätä. Lapsissa on potentiaalia toimia omien kulttuuriensa asiantuntijoina, mutta tätä asiantuntijuutta on toistaiseksi hyödynnetty hyvin vähän. Lasten kanssa voi yhdessä pohtia ja opiskella esimerkiksi tyttö- ja poikakulttuurien kirjoittamattomia sääntöjä ja niiden ristiriitoja, tyttöyden ja poikuuden lapsille asettamia paineita sekä lapsiryhmien sosiaalista dynamiikkaa. Voidaan myös miettiä millaisia haasteita ja mahdollisuuksia ne tuottavat lasten elämään. Lasten kannustaminen pohdintoihin vallasta, sukupuolesta ja marginaalisuudesta lisää lasten tietoisuutta ja ohjaa heitä kohti aktiivista toimijuutta. Lasten omat kokemukset ovat arvokas resurssi, josta voidaan ammentaa hyödyllistä ”opiskelumateriaalia” koulujen ja oppilaitosten pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Lasten tietoisuus vaikuttaa merkittävästi toisarvoistavan kulttuurin purkamiseen ja väkivallan ehkäisemiseen.

Luovat taidelähtöiset menetelmät voivat auttaa lapsia kommunikoimaan kaverisuhteidensa haasteita turvallisella tavalla sekä purkamaan toisarvoistavia valtasuhteita ja rajoittavia normatiivisia käytänteitä. Erilaiset interaktiiviset taiteelliset kokeilut rikkovat lasten ja aikuisten välillä vallitsevia kaverisuhteisiin liittyviä hiljaisuuksia ja avaavat mahdollisuuden laajentaa lasten toiminnallisia kapasiteetteja. Taidelähtöiseen pedagogiikkaan sisältyy paljon toistaiseksi hyödyntämätöntä potentiaalia, joka voi auttaa lapsia rakentamaan uudenlaisia, vaihtoehtoisia ja kestäviä ihmissuhteita.

TASAVERTAISTA JEKUTUSTA VAI HIENOVARAISTA POISSULKEMISTA?

Matias ja Jake hautaavat Leevin huolellisesti lumihankeen siten, että vain käsi jää törröttämään hangen yläpuolelle. Sitten he poistuvat hetkeksi loittommas. Pojat siirtyvät hiljalleen lähistöllä oleilevan Miikan luo, ja alkavat mekasta mukana hädissään: "Mikä käsi tuolla näkkyi!" Juoksevat Leevin luo ja toteavat, että hanskakäsi kuuluu Leeville. "Ei jumalauta Leevi on tulla hangessa!" Ravistavat kättä, joka pysyy liikkumattomana. "Miikka tuu auttaan"; pojat huutavat. Miikka tulee kummastuneena paikalle, koettaa vetää kädestä. Saatuaan Miikan hätäntymään siinä määrin että tämä on lähdössä hakemaan apua, Leevi hyppää ylös hangesta. Leevi, Matias ja Jake nauravat maassa kieriskellen. Miikkakin nauraa.

Onko lasten toiminnassa kyse tasavertaisesta hauskanpidosta vai nolostuttamisen avulla tapahtuvasta poissulkemisesta? Sen tunnistaminen vaatii tarkkailijalta tietoa lasten välisistä valta- ja kaverisuhteista ja niiden mekanismeista. Voidakseen arvioida kummasta tässä tapauksessa on kyse, aikuisen tulisi tietää,

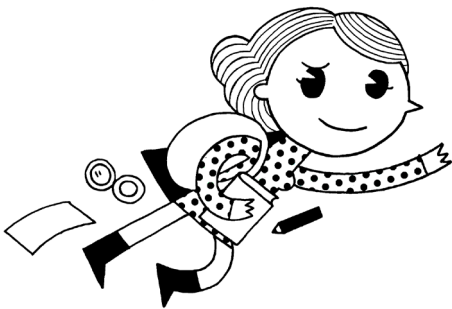
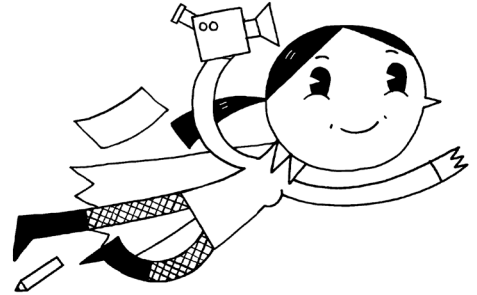
- kaveeraavatko kyseiset lapset tavallisesti keskenään
- onko heidän asemansa sosiaalisessa hierarkiassa merkittävästi erilainen
- vaihtuvatko leikkien roolit tasavertaisesti, joutuuko Miikka yleensä leikkien vähiten haluttuihin rooleihin (huiputuksen kohteeksi) ja voiko hän itse vaikuttaa omaan rooliinsa.

AIHEESEEN LIITTYVÄÄ KIRJALLISUUTTA

- Aira, T, Hämylä, R, Kannas, L, Aula, M K & Harju-Kivinen, R 2014. Lasten hyvinvoinnin tila kansallisten indikaattoreiden kuvaamana. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2014:4.
- DePalma, R and Atkinson, E (toim.) 2009. Interrogating Heteronormativity in Primary Schools: The Work of the No Outsiders Project. Stoke on Trent, Trentham.
- Egan, R D and Hawkes, G L 2010. Theorizing the Sexual Child in Modernity. Palgrave, New York.
- Gådin, K G 2012. Sexual Harassment of Girls in Elementary School: A Concealed Phenomenon Within a Heterosexual Romantic Discourse, *Journal of Interpersonal Violence* (27): 1762-1779.
- Holford, N, Renold, E & Huuki, T 2013. What (else) can a kiss do?: Theorizing the power plays in young children's sexual cultures. *Sexualities* 16 (5/6): 710-729.
- Huuki, T, Jokijärvi, A, & Lunabba, H. (Toim.) (tulossa 2017) "Paljon puhetta pojista". Poika- ja miestutkimuksen ajankohtaisia teemoja varhaislapsuudesta nuoreen aikuisuuteen.
- Huuki, T & Renold, E 2015. Crush: mapping historical, material and affective force relations in young children's hetero-sexual playground play. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*.
- Huuki, T 2010. Välittämisen vaikeus maskuliinisuuden rakentumisessa. *Nuorisotutkimus* 28 (1): 3-19.
- Huuki T, Manninen, S & Sunnari, V 2010. Humour as a resource and strategy for boys to gain status in the informal field of school. *Gender and Education* 22 (4): 369-383.
- Kulmalainen, T 2015. Tyttöjen kaverisuosio: etnografinen tutkimus yläkoulun epävirallisista järjestyksistä. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto, sosiologia.
- Lombard, N 2014. 'Because they're a couple she should do what he says': Young People's justifications of violence: heterosexuality, gender and adulthood. *Journal of Gender Studies*. Routledge, London.
- Manninen, S 2010. "Iso, vahva, rohkee - kaikenlaista": Maskuliinisuudet, poikien valtahierarkiat ja väkivalta koulussa. Väitöskirja. Oulun yliopisto, Nais- ja sukupuolentutkimus.
- Mumford, E, Okamoto, J, Taylor, B and Stein, N, *American Journal of Health Behavior*, 37 (6): 769-779.
- Reed, B 2011. Britney, Beyoncé, and me – primary school girls' role models and constructions of the 'popular' girl, *Gender and Education*, 24 (1): 1-14.
- Redman, P 2001. The Discipline of love: negotiation and regulation in boys' performance of a romance-based heterosexual masculinity. *Men and Masculinities*, 4 (2) 186-200.
- Renold, E, Ringrose, J, Egan, R D, 2015. Children, sexuality, sexualisation. Palgrave, Lontoo.
- Renold, E 2013. Boys and girls speak out: a qualitative study of children's gender and sexual cultures. An exploratory research project on children, sexualities, 'sexualisation' and equalities. Cardiff University.
- Stein, N 2013. "Middle school sexual harassment, violence and social networks" *American Journal of Health Behavior*, 2013 (11): Volume 37, 769-779.
- Sunnari, V, Huuki, T & Tallavaara, A 2005. Tyttöinä pohjoissuomalaisessa globalisoituvassa koulussa. Teoksessa Mietola, R, Lahelma, E, Lappalainen, S & Palmu, T (toim.). Kohtaamisia kasvatuksen ja koulutuksen kentillä. Erontekoja ja yhdessä tekemistä. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia (22): 37-52.
- Walkerdine, V 1999. Violent Boys and Precocious Girls: regulating childhood at the end of the millennium. *Contemporary Issues in Early Childhood* 1 (1): 3-23.

TUIJA HUUKI

KT, on aiemmin työskennellyt peruskoulun luokanopettajana ja erityisopettajana. Hän työskentelee tällä hetkellä Oulun yliopiston sukupuolentutkimuksen oppiaineessa Suomen Akatemian tutkijatohtorina, ja syksystä 2016 alkaen akatemiatutkijana. Hänen tutkimuksensa käsittelee lasten ja nuorten kaveri- ja seurustelusuhteiden rakentumista, (väki)vallan kietoutumista näihin suhteisiin sekä taidelähtöisten menetelmien mahdollisuuksia suhteisiin liittyvien tunteiden ja kokemusten kommunikoinnissa ja yhdenvertaisten suhteiden rakentamisessa. Tutkimuksessa kehitetään metodologisia, teoreettisia ja käytännön välineitä seurustelu- ja kaverikulttuurien sensitiivisten aihepiirien tutkimiseen.

NEA LEHTO

HuK, on historian maisterivaiheen opiskelija Oulun yliopistossa. Tutkimusaiheina häntä kiinnostavat sukupuolihistoria, asenteiden, väkivaltakulttuurin ja traumojen historia ja niiden ylisukupolvisuus sekä mielenterveyden ja mielenterveyshoidon historia.

HANNA LOUHIMO

HuK, on kulttuuriantropologian ja sukupuolentutkimuksen maisterivaiheen opiskelija Oulun yliopistossa. Hänen tutkimuksensa painottuu seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuvaan feministiseen tutkimustyöhön sekä monikerroksisten ilmiöiden tarkasteluun toisiinsa kietoutuvien voimavirtausten kautta.

YHDENVERTAISUUS, VALTA JA VUOROVAIKUTUS LASTEN KAVERIKULTTUUREISSA ESIKOULUSSA JA KOULUSSA

Suomen Akatemian rahoittaman kolmevuotisen pitkittäistutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten 6–8-vuotiaiden lasten vuorovaikutusprosessit rakentuvat esikoulussa ja alkuopetuksessa. Tutkimuksessa tarkastellaan erityisesti sukupuolistuneen vuorovaikutuksen kirjoja vallan epätasa-painosta ja konflikteista eettisesti kestäviin suhteisiin. Tutkimuksessa hyödynnetään osallistuvaa etnografista metodologiaa sekä multimodaalisia aineistonhankintamenetelmiä.

Tämä kirjanen kokoaa yhteen viimeaikaisten tutkimusten keskeisiä tuloksia lasten kaverikulttuurien valtasuhteista. Se on suunnattu lasten ja nuorten parissa toimiville aikuisille. Kirjasen tarkoitus on lisätä tietoisuutta alakouluikäisten lasten kaverisuhteisiin sisältyvistä vähemmän tunnetuista epätasa-arvoa tuottavista vallan muodoista.

**KIRJANEN ON VAPAASTI LADATTAVISSA OSOITTEESTA:
WWW.TUIJAHUUKI.COM/VALLAN_VISAISET_KAVERISUHTEET.PHP**

Yhteyshenkilö: Tuija Huuki

<http://www.tuijahuuki.com>

Oulun yliopisto

Nais- ja sukupuolentutkimus

PL 2000

90014 Oulun yliopisto

